

Kannanotto

30.9.2013

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Asia

Sairaalaafyysikot ry:n kannanotto raporttiin ”Asiantuntijuus edellä – Korkeakoulujen uusi erikoistumiskoulutus”, Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:7

Sairaalaafyysikot ry pitää raportin esityksiä niiden tavoitteiden todellisen saavuttamisen kannalta erittäin haastavana sekä esittää vastakantansa sen aiheuttamien riskien suhteen mm. nimikesuojattujen erikoistumiskoulutusten sisällön ja koulutuksen toteutuksen kannalta. Sairaalaafyysikot ry pitää Akavan tavoin hyvänä, että selvityksen paljastamiin epäkohtiin pyritään löytämään ratkaisut, mutta uskoo, että kyseisellä esityksellä tällaisenaan ei päästä kaikkiin toivottuihin tavoitteisiin. Kaikki raportin mukaiset asetusmuutokset eivät tuo toivottuja uudistuksia korkeakoulujen erikoistumiskoulutukseen. Esimerkiksi sairaaloiden tutkimushenkilökunnan aseman vakauttamiseksi ja korkean koulutustason ylläpitämiseksi on tehty viimeisten vuosikymmenien aikana suunnattomasti työtä, jota tämä raportti ja sen esitykset eivät kunnioita. Esitykset on tehty kattamaan liian suurta määrää erikoistumiskoulutuksia. Raportissa tulisi myös tuoda esille, että sairaala-alkuisten akateemisten ammattiryhmien, *sairaalageneetikon, sairaalaafyysikon, sairaalakemistin, sairaalamikrobiologin ja sairaalasolubiologin*, erikoistumiskoulutus tulisi rinnastaa erikoislääkärikoulutuksen kanssa.

Sairaalaafyysikot ry pyytää kiinnittämään huomiota erityisesti seuraaviin asioihin ja epäkohtiin:

- 1) Akavan lausumassa mainittiin *”Muistiossa esitettyä erikoissäännösten poistoa ei tule tehdä ennen kuin tarvittava vaikutusten arviointi on tehty ja on olemassa perusteltu esitys poiston edellyttämistä korvaavista säädös- ja järjestelmämuutoksista esimerkiksi STM:n säädöksissä ja Valviran ohjeissa ja toimintatavoissa. On myös varmistettava, ettei erityissäännösten poisto vaaranna kyseisten alojen koulutusten tarjontaa, rahoitusta ja kelpoisuusvaatimuksia”*. Sairaalaafyysikot ry yhtyy tähän Akavan lausumaan ja lisää, erikoissäännösten Opetusministeriön asetuksesta poistaminen vaikeuttaa kelpoisuuden tunnistamista ja tunnustamista. Sairaalaafyysikot ry vastustaa esitettyä erikoissäännösten poistoa Opetusministeriön asetuksesta.
- 2) Opetusministeriön asetuksen 14 §:ssä mainitaan nimikesuojattuja erikoistumiskoulutuksen tutkintoja, jotka muutosesitys siirtäisi sovittavaksi yliopistojen yhteistyörakenteissa. Vastaava ongelma koskee pykälää 12 – 16. Hyötyä kyseisestä asetusmuutoksesta ei raportissa ole esitetty. Mikäli näitä pykälää halutaan yliopistojen yhteistyörakenteiden sovittavaksi, tulisi pykälät

muokata vain siten, että tutkintojen suorituspaikkoja ei luetella asetuksessa. Tällä turvattaisiin kyseisten erikoistumiskoulutusten järjestäminen.

Erikoistumiskoulutusten sisältöä ja aloja ei tule poistaa ko. asetuksesta.

Opetusministeriön asetuksen 14 §:n mainitsevat terveydenhuollon luonnontieteellisen erikoistumiskoulutuksen osalta sairaalageneetikon, sairaalafysiikan, sairaalakemistin, sairaalamikrobiologin ja sairaalasolubiologin erikoistumiskoulutukset on saatu toimiviksi pitkäjänteisellä työllä ja niiden osalta uudistusta ei vaadita tehdyn esityksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

- 3) *Yliopistolain 7 § mukaan erikoistumiskoulutusaloista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Tämän kohdan toivotaan jäävän lakiin edellisessä kohdassa mainittujen perustelujen ja toivottujen muutosten mukaisesti. Sen sijaan esityksessä on uudeksi ehdotukseksi kyseisessä pykälässä jäänyt maininta koulutusohjelmista ja koulutusohjelmia toteuttavista yliopistoista, vaikka vastaavat kohdat on Opetusministeriön asetuksen 14 § uudesta ehdotuksesta poistettu.*
- 4) *Sosiaali- ja terveysalan erikoistumiskoulutusta koskevat erityiset lainsäädännöt ja siten niiden yhdistäminen ammattikorkeakoulu- ja yliopistotasolla näin epäspesifiin esitykseen on ongelmallista. Mikäli niiden osalta erikoistumiskoulutusvastuu, sen koordinointi ja säätely siirretään kokonaan korkeakouluille, eivät lainsäädäntöjen edellyttämät käytännöt tule keskitetyksi huomioiduksi, vaan korkeakoulujen oma laatu järjestelmä valvoo lakivelvoitteiden toteutumista.*
- 5) *Muistiossa ei huomioida erikoistumiskoulutuksen lakisääteisiä edellytyksiä, kuten sairaalafysiikoiden koulutuksessa säteilylainsäädännön osalta. Säteilylainsäädäntö aiheuttaa velvoitteita kouluttavalle organisaatiolle säteilytyöntekijöiden koulutuksesta sekä koulutuksen sisällöstä. Lisäksi, Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa 423/2000 säädetään:*
 - a. *”26 § Lääketieteellisen fysiikan asiantuntija
Lääketieteellisen fysiikan asiantuntijalla on oltava erikseen säädetyn mukainen sairaalafysiikan erikoistumiskoulutus, johon sisältyy säteilylain 18 §:n mukainen vastaavan johtajan pätevyys säteilyn yleiskäyttöön lääketieteellisellä alalla.”*
 - b. *”15 § Lääketieteellisen fysiikan asiantuntemus
Sädehoidon annossuunnittelussa, laadunvarmistuksessa ja säteilysuojeluun liittyvissä toiminnoissa on oltava mukana lääketieteellisen fysiikan asiantuntija.
Isotooppihoitoja tai -tutkimuksia suoritettaessa on oltava käytettävissä lääketieteellisen fysiikan asiantuntija.
Röntgentoiminnassa on käytettävä lääketieteellisen fysiikan asiantuntemusta säteilysuojelun, optimoinnin, laadunvarmistuksen ja säteilyannosten mittaamisen suunnittelussa ja seurannassa.”*

Tämä rajoittaa yliopistojen osalta mahdollisuuksia koordinoida itsenäisesti kyseistä erikoistumiskoulutusta.

- 6) Sairaala fyysikon erikoistumiskoulutus on myös yleinen edellytys sairaalassa lääketieteellisen fysiikan asiantuntijana toimimiselle. Raportin esityksen mukaan sairaala fyysikon koulutuksesta voisi tulla maksullinen kaikille sairaala fyysikoksi koulututtaville.
- 7) Esityksessä kustannusten jakamisesta mm. yksilöiden kustannettaviksi pyydetään huomioimaan terveydenhuollossa oleva lakisääteinen, asetustasoinen velvoite täydennyskoulutuksesta - Direktiivi ”36/2005/EY CPD”, jonka osalta linjaukset eivät mahdollisesti toteudu uudessa esityksessä esitettävän kustannusmallin takia.
- 8) *Valtioneuvoston asetuksen yliopistojen toiminnasta perittävistä maksuista* tehdyn ehdotuksen nähdään toimivan vastoin raportin esittämän uudistuksen tavoitetta, sillä maksullinen koulutus karsii koulutukseen hakeutuvia yksilöitä. On epätodennäköistä, että esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan työntekijöiden erikoistumiskoulutusta voitaisiin kustantaa työnantajan puolesta.
- 9) Raportin nykytilanteen arviointi on suoritettu erittäin yleisellä tasolla. Se ei kuvaa kaikkia erikoistumiskoulutusaloja, sillä esimerkiksi sairaala fyysikoiden erikoistumiskoulutuksessa on vuosi vuodelta enemmän koulutettavia. Tällä hetkellä erikoistumiskoulutukseen osallistuvien määrää ei ole ollut tarvetta rajata ja erikoistumiskoulutukseen osallistuvien määrä riittää tällä hetkellä kattamaan julkisen sektorin sairaala fyysikkotarpeet. Vastaava tilanne voi vallita monessa muussakin erikoistumiskoulutuksessa.
- 10) Raportin mainitsevat ongelmat nykytilanteessa kohdistuvat pääosin ammattikorkeakoulujen koulutuksen ongelmiin eivätkä ole ajankohtaisia yliopistokoulutuksessa. Raportin esittämät muutokset mm. *Opetusministeriön asetukseen* johtavat toimivien yliopistojen erikoistumiskoulutusohjelmien muokkaamiseen ilman perusteita.
- 11) Koska esityksen mukaisesti erikoistumiskoulutuksesta irrotettaisiin yhteys lisenssiaan tutkintoon, on todennäköistä, että yliopistoilla tulee paineita supistaa erikoistumiskoulutuksen laajuutta lisääntyvien kustannusten takia.
- 12) Jos yliopistot sopivat enemmistö päätöksellä keskenään järjestettävistä koulutuksista, voidaanko olla varmoja, että kaikki tarpeelliset koulutukset saadaan järjestymään?
- 13) Esitetty suunnitelma on epämääräinen sen suhteen miten koulutusta jatkossa koordinoidaan. Tämä koskee kaikkea terveydenhuollon luonnontieteellistä erikoistumiskoulutusta esimerkiksi jo vakiintuneiden sairaalageneetikon, sairaala fyysikon, sairaalakemistin, sairaalamikrobiologin ja sairaalasolubiologin koulutusten osalta. Mikäli vanha järjestelmä ei voi jatkua, olisi tärkeää, että näissä yhteistyörakenteissa hyödynnettäisiin sitä osaamista mitä on jo olemassa, sairaala fyysikoiden tapauksessa kansallinen pätevyysasiain neuvottelukunta, jolla on selkeä näkemys koulutuksesta sekä akateemisesta että käytännön työn näkökulmasta. Suomalainen sairaala fyysikkojen erikoistumiskoulutus on tällä hetkellä erittäin arvostettu etenkin EU:n alueella. Suomalaisen sairaala fyysikkotyön kehittämisen ja fyysikko-osaamista hyödyntävien alojen kehittymisen yksi avaimia on ollut riittävän korkeatasoinen sairaala fyysikkokoulutus, myös tieteellisesti. Vain riittävällä asiantuntemuksella,

tiedon jakamisella ja neuvottelulla voidaan ylläpitää toistaiseksi kansallisesti tasapuolisena ja korkealaatuisena toteutuvaa koulutusta.

Muita huomioita muistiosta:

- 1) Työryhmässä on yliopistojen opetuksesta vastaavilla jäsenillä vähemmistö, ja siten esityksen lopputulos voi olla epätasapainossa ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kannanottojen suhteen. Tätä esitystä ei saisi käyttää ammattikorkeakoulujen profiilin nostoon ja samaistamiseen yliopistojen kanssa. On vaikea nähdä hyötyä esityksen tavoitteiden kannalta, jos ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välistä rajaa hämärretään, kuten raportissa on kuvattu.
- 2) Läpi raportin käytetään ammattikorkeakouluista ja yliopistoista yhteistä korkeakoulunimitystä. Epäselvyyksien välttämiseksi, ammattikorkeakoulu ja yliopisto tulisi erotella. Tiivistelmässä tämä tulee erityisen selvästi esille, mm. kohdista:
 - a. *"Uusi erikoistumiskoulutus korvaa ammattikorkeakoulujen ammatilliset erikoistumisopinnot ja yliopistojen järjestämän erikoistumiskoulutuksen ja erikoistumisopinnot."*: Huomioiden ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen erilaiset tavoitteet mm. tutkijakoulutuksessa, ei erikoistumiskoulutuksista tulisi puhua näiden kahden instituution yhteisenä koulutuksena.
 - b. *"Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen laskennallisia rahoitusmalleja muutetaan 1.1.2017 alkaen siten, että erikoistumiskoulutuksessa suoritettavat opintopisteet huomioidaan mallissa."*: Tarkoittaako tämä, että eri instituutioiden mallit muutetaan toisiaan vastaaviksi? On selvää, että ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen erikoistumiskoulutuksissa on merkittäviä eroja.
- 3) Kyseisessä esityksessä käsitellään erikoistumiskoulutusta liian yleisesti, eikä esitys kunnioita sitä työtä, mitä nykyisten erikoistumiskoulutusten ja terveydenhuollon tutkimushenkilökunnan vakauttamiseksi on tehty ja mitä pitkäjänteisellä työllä on saatu aikaan. Tuo työ joudutaan suurelta osin tekemään uusiksi, mikäli esitykset hyväksytään.

Sairaala fyysikot ry:n puolesta Kuopiossa 30.9.2013,

Petro Julkunen
Sairaala fyysikot ry:n puheenjohtaja
puheenjohtaja@sairaala fyysikot.fi

Sairaala fyysikot ry on akavalainen ammattiyhdistys sairaala fyysiikan alalla työskenteleville. Sairaala fyysikot -yhdistyksen tarkoituksena on valvoa jäsentensä ammatillisia, yhteiskunnallisia, oikeudellisia ja sivistyksellisiä etuja sekä edistää ammattikunnan yhteistoimintaa.